

živnostníků proti počátkům přísnější literární kritiky. Znechucujete tvorbu! Vraždíte nenarozené děti! Od této moudrosti jest již jen krůček k nějakému cechovému manifestu, dnes spisovatelů a zítra třeba vlasteneckých papírníků nebo tiskařů nebo nakladatelů a knihařů, že se poškozují kritikou domácí obchod a průmysl.

Anonym má pravdu: byla — a zdá se, že ještě *jest* — v Čechách pošetilá generace, která myslí, že co kniha, to dílo, a co tlustá kniha, to veliké dílo. Byla by jinak opravdu nevysvětlitelná domýšlivost autorů Hackenschmida a Prosince a jiných cíhel. Ale proti této velmi pošetilé generaci stojí ne-li generace jiná, alespoň jednotlivci, kteří vědí, že kniha nemusí být ještě dílem — že jest jen *práci*, a často velmi prázdnou a zbytečnou práci. Jednotlivci, již četli na př. přednášku Whistlerovu — tedy ne kritika, ale tvůrce, byl-li jím kdo — který řekl bez obalu, že v největším množství případů práce v umění není nic hodného obdivu nebo úcty, nýbrž rouhačstvím pravému umění. Jednotlivci, kteří vědí, že v malém článku — horribile dictu! i kritickém — může být více umění a více *díla* než v těžké, románové cíhle nebo ve svazku lyriky. Jednotlivci konečně, kteří pochopili poslední, nejtragičtější i nejironičtější zákon umění, jenž ušel našemu profesioneálnímu ironikovi, že totiž dílo literární nemůže zabít nikdo než *autor sám tím, že je zkazí*.

Ano, milý ironiku, v literatuře a v umění není vražd, v něm jsou jen *sebevraždy!* Pozor tedy pro příště, až se bude vyšetřovat vina na smrti — nenarozeného arcidíla českého slovesného umění. Pozor — na směšnost!

Odměny z nadace Turkovy

uděleny byly v nedávném zasedání městské rady spisovatelům pp. *Jiřímu Karáskovi* ze Lvovic za román Manfreda Macmillena, *Arnoštu Procházkovi* za essaye Cesta krásy, *Břetislavu Šellikovi* za knihu Papír, jeho výroba a složení, pak malířům *Hugovi Boeltingrovi* a *Jos. Královi* a sochaři *Josefu Paukertovi*. Mezi spisovateli navržen byl na čtvrtém místě p. *St. K. Neumann* za sbírku *Mrst květů* (patrně posud rukopisnou), avšak dostalo se mu pouze 15 hlasů; 60 hlasů soustředil na sebe *Jakub Arbes*; poněvadž tento autor nebyl navržen porotou a obdržel již jednou cenu z nadace Turkovy, bude prý vyzvána porota, aby navrhla městské radě čtvrtého literáta. Potud úřední zpráva, jak ji přinesly denní listy. Máme k ní několik slov poznámky. Nadace Turkova začíná být spravována tajemněji a tajemněji. Instituce ta je v malých našich poměrech příliš významná a důležitá, aby mohla veřejnost přihlížet bez účasti k těmto machinacím. Předně: *neuvádějí se jména mužů, kteří zasedají v porotě*, a přece na ně spadá nejprve zodpovědnost; víme, že to jsou zástupci Svatošova, literárního odboru Umělecké besedy, Máje a snad i Kruhu spisovatelů. Ale musíme žádat, *aby po každé byli jmenováni plnými jmény a aby měli uchazeči právo vyloučiti z poroty toho nebo onoho člena ze závažných důvodů, na příklad pro nepřátelství*. Předloni, kdy jsem se ucházel o cenu z nadace Turkovy, juriroval mne p. Hilbert, s kterým jsem měl právě nejprudší polemiku¹ (p. Hilbert neměl dost

1 - [Viz Kritické projevy 6, str. 232 a 240 n.]

slušnosti, aby se vzdal v tomto případě porotnictví), a navrhnul mne ovšem *secundo loco, za panem Karáskem*. A po druhé jest nutno žádat, aby byl vždycky uveřejněn seznam spisovatelů a umělců soutěžících, aby veřejnost sama mohla kontrolovati spravedlnost a poctivost jurorů. Letos nedověděli jsme se ani, byla-li navržena amba a kdo byl navržen v ambech a nad kým tedy jmenovaní pánové „zvířezili“... Dále jest třeba žádati od sboru vysvětlení v případě p. Neumannově. Byl p. Neumann zamítnut proto, že po zdání valné většiny sboru jeho sbírka *Mrst květů* nemá hodnoty umělecké nebo nevyhovuje podmínkám soutěžným, nebo jsou toho (a tak se to aspoň zdá) *příčiny vnější*, jež nesouvisejí s uměním, snad politická a společenská víra autorova? Je-li pravdou poslední případ, byl by na místě nejráznější protest vši literární obce české; o cenách z nadace Turkovy musí rozhodovat jen a jen umělecká hodnota žadatelova a nic jiného, zejména ne politické stranictví nebo jiná zaujatost a nechť! Posléze měl by být jasně upraven poměr mezi porotou a sborem obecních starších. Navrhuje-li porota, tož jasně povědět, *kolik* žadatelů navrhuje, a státi na tom, aby navrhla ten počet; vybírá-li si sbor z navržených, tož povědět *zásadu*, kterou se sbor řídí.

Dodatkem ke glosse o nadaci Turkově

Když jsem psal do minulého čísla glossu o nadaci Turkově, domníval jsem se mylně, že soutěžící knížka veršů p. Neumannových *Mrst květů* nebyla vydána posud tiskem; knížka však vyšla již loni v Řečkovicích u Brna nákladem autorovým (*Mrst květů* z různých saison. Básně 1903—1906) a nedostala se mně jen dříve do rukou. Sběrka má následující úvodní slovo: „Tato knížka má charakter docela provisorní. Proto těch několik oddílů, jež autor, dojde-li k vydání jeho ‚spisů‘, zařadí později v přiměřenější rámeček. *Pro těch několik dobrých básní, jež v této knížce skutečně jsou, odpustí jí snad čtenář její roztráštěnost a mnoho lyrického smeti, jež je v ní také.*“ Což nelze než podepsat.

Národní divadlo do Vídně

Na počátku května bude hráti činoherní ensemble Národního divadla třikrát ve divadle na Videňce. K představením byla zvolena tato díla: *Maryša* bratří Mrštíků,¹ *Tři sestry* Čechovovy² a *Hamlet*. Výběr, alespoň z české literatury, velmi pochybný. *Maryša* není ani básnickým, ani uměleckým vrcholem dramatické literatury české, *Maryša* jest docela konvenční a průměrné drama, a spíš novela než drama, oblečená v hýřivý slovácký kroj. Pánové od divadla mohli by vědět, že umělecká národnost musí se jevit v čemsi hlubším, než jsou barevné fábory nebo sukně. Ale ovšem: povrchní správa umělecká vychází na lup za kořisti zase zcela povrchní a vnějškovou.

1 - [Viz Kritické projevy 2, str. 59 n.]

2 - [Viz Kritické projevy 6, str. 236 n.]

Počítá se na efekt čistě národopisný a malebný, který se pak bude známým a osvědčeným fiklařským tahem vytrubovat za úspěch umělecký a věcný; počítá se na umdlené oko velkoměšťákovy, které se vždy rádo osvěží hýřivou a kypící lázni barevnou; počítá se na úspěchy Uprkových pláten ve Vidni a na ochotnou asociaci, která přiskočí odtud na pomoc dramatu; počítá se na rušný lidový život na scéně. Počítá se... jen aby se slavná správa přece nepřepočítla! Vídeňská kritika dramatická není na výši dramatické kritiky berlínské, ale přesto nalezne se mezi ní sem tam člověk, který by se mohl podívat na *uměleckou stavbu, logický tok a psychologický vývoj dramatu* pp. Mrštíků, na jeho kvality věcně umělecké a básnické, a pak mohlo by snadno dojít k úrazu...

Omáčka bez perel i omáčka bez jichy

Zvon vzal si do charakteristického zvyku hledati s mikroskopickou péčí různý drobnější hmyz, který se občas zdržuje v kožiších zvěře i nejušlechtlejší. Zejména mně prokazuje tuto pozornost dobře míněnou, ale často selhávající, poněvadž nedotípnou. Jak dojemná jest starost „Zvoniků“ o mne, vidět z posledního čísla, kde citují dvě větičky z mé *novinářské* polemiky — alespoň sedm let staré. Škoda jen, že Zvon sám nenaučil se ničemu při tomto poučném zaměstnání; jaké příšernosti slohové, jazykové i rozumové tiskne, přečte si čtenář výše. Zde ještě několik dokladů námátkou vybraných ze dvou posledních čísel, která mám náhodou po ruce. „Hrozný týravý smutek přichýlil se do (!) Haniny duše.“ (Calma: Sochařka. *Přichylovat* může se jen něco k něčemu — předložka *při* značí poměr vnějškový.) Na téže stránce v téže práci: „Co bude s našim dítětem, Machu?“ a hladila ho po vlasech, slepených krví, a pramínek za pramínkem *soukala je mezi svými prsty* (!), které tolikrát libával...“ A stránku dál: „Její *žulová* povaha *ohnula se* (!) *tlitinou* po tom nárazu.“ (*Žula*, která se *ohýbá!* — opravdu cosi jedinečného, jen ve Zvonu!) „Existují takové hyeny citu, jež se chodí *napást* (!) *na mrtvolišťe cizích pocitů* (!)“. Risum teneatis. — Co jsem zde citoval, je kořist ze dvou stránek (354 a 355)! List, který tiskne takovou beletrii, který tiskne nabubřelé, pitvorné, frázovitě slepence slečen Calmy a Jesenské, Trévala atd., měl by si rozvážit, než vyleze na boží slunce! Ostatně i verše mají ve Zvonu úžasně krásné, jasné a čisté — opravdoví klasikové! Třebas hned v posledním čísle: „Ó, stromy, v hloubi — *mroučmi křečovité* (!) *klouby* — píd (!) svojí domoviny držíte“ (Fr. S. Procházka: Hymna stromům). Na tento rebus měla by se vypsat cena! Nebo jiná omáčka z téže básně: „Je země vámi živa, její krev — jdouc v mrtvých hlubin, do života zpívá — *až z vašich mizou nakynulých cev* — a v zázrak pupenů se chtivě slívá.“ Napsat to někdo jiný, prošpikuje to Zvon padesátí vykřičníky a otazníky.

Literární směšnost

V posledním čísle Zvonu dává si dosvědčovat Fr. S. Procházka, že není přispívatelem kašpárkovské rubriky Perly v omáčce. Ale tvrdil jsem něco takového? Fr. S. Procházka měl si dát dosvědčit, že není autorem těch nesmyslů, které zřymoval ve svých „básních“ a jež jsem přibíil v poslední Novině.

Pan dr Arne Novák

uznal za dobré připojiti ke své odpovědi prof. Masarykovi v posledním Přehledu odstavce, adresovaný mně: vyčítá mně v něm, že jsem uveřejnil list prof. Masaryka a vidí v tom porušení našeho přátelství. To jest názor na přátelství nedůstojný spisovatele, a docela již spisovatele moderního. Myslím, že přátelství literární musí býti čímsi vyšším než vzájemnou pojišťovnou proti kritice. „Otevřel-li jsem“ p. Novákovi, jak píše, „sloupce Noviny“, neřekl jsem tím, že zavírám je každému, kdo chce pronést o panu Novákovi kritické slovo; fídl-li se jiné listy touto klikařskou regulí, neřídil jsem se jí a nebudu se jí fídliti já. Nesouhlasím v leccems s listem prof. Masaryka a vrátím se snad k němu brzy vlastní glossou, ale to nesmí mně být příčinou, abych jeho myšlenku potlačoval. Pan Novák táže se mne, přisuzuju-li listu Masarykovu „charakterový poměr k vývojovým hodnotám dneška“? *Ano*, odpovídám, a *právě charakterový*; pro tu charakternost jsem jej přece uveřejnil. Nesouhlasím-li s prof. Masarykem, vím aspoň, s čím nesouhlasím; u mnohých literárních a jiných historiků nevíš však leckdy, máš-li souhlasit nebo nesouhlasit, tak vyhýbají se každému závaznému soudu a pevnému stanovisku, tak rozplývají se v náladovosti, polostínech, odstínech i úplných stínech, tak schází jim všecken vřelý vztah k látce. Od takového historika, postavíš-li ho před stěnu, nedozvíš se, je-li bílá nebo černá; všecko, co ti po dlouhém mučení přizná, jest, že se skládá z množství teček, z nichž většina zdá se nám bílá, což však nevylučuje, že některé z nich nejsou snad černé nebo jinobarevné... Kriticism stal se velké řadě našich lidí jen formou lhotejnosti, maskou slabosti a pohodlí, kde cizím velikým duchům byl cestou k statečnosti a školou odvahy.

List prof. Masaryka nebyl míněn nikterak privátně, jak se snaží namluvit svému čtenářstvu p. Novák, list prof. Masaryka byl a jest *veřejný*: jest to úvaha, které dal prof. Masaryk formu listovou; poslal mně jej, abych jej otiskl v Novině. Co jsem byl dlužen svému přátelskému styku s p. Novákem, splnil jsem, když jsem mu vyhradil místo na jeho odpověď a když jsem jej pozval, aby se bránil v Novině.¹ Napovídá-li p. Novák v Přehledě, jako bych mu byl zavázán zvláštními ohledy, není pravdivý; mluví-li o „důkazech přátelství, jichž literární spory české důtklivě vyžadovaly“ a jimž prý se nevyhnu, vede si p. Novák nevěcně. Ví velmi dobře p. Novák, že na podzim [1907], kdy jsem byl literárními intrikami vyřtván z Volných směrů,² cítil sice povinnost zastati se mne veřejně, že však povinnosti té se vyhnul, vyžádal si svůj článek z redakce Přehledu, dříve než byl otištěn... A neznám ani žádného jiného případu, kdy by mně byl p. Novák osvědčil v *literárních bojích* sympatie, jak napovídá v Přehledě...

Jest mně trapno hovořit o těchto věcech, ale nutí mne k tomu tajuplně napovídáný tón jeho posledního odstavce. Po něm již chápu, že p. Novák usoudil netisknouti své odpovědi v „listě duševní kultury české“, nýbrž utéci se s ní do týdeníku, „věnovaného veřejným otázkám“, jak se tituluje Přehled.³

1 - Rubrika *Naše bolesti literární*, v níž jsem jej otiskl, je rubrika diskusní.

2 - [Viz Kritické projevy 6, str. 272 n.]

3 - Stejně neprávem dovozkává se proti mně p. Novák mého posudku jeho Če-